

zijn sproken, rijk en kleurig van verbeelding, maar zuiver symboliek bedoeld. Het is nu nog niet eens noodig te wijzen op hun beider fel contrasteerende persoonlijkheden, op het kuisch bewonderende en bezingende in Van Oordt, het zinnelijk lokkende en tastende in Van Schendel. Voldoende is, te constateeren dat zij geen van beiden school gemaakt hebben — echte individualisten als zij waren en zijn, vertegenwoordigers van een kunstperiode die bij gebrek aan voedselgevende grondwortels op eigen sappen moest voorttreen.

Een werkelijke herleving van den historischen roman, zooals wij die gezien hadden na 1830 in Frankrijk en Engeland, na 1840 ook bij ons, waar valt zij thans te onderscheiden? Verbeeldt iemand zich soms ook, dat deze „Mensch van Nazareth” een historische roman is? Het heeft er niets van! Natuurlijk zou het mogelijk zijn, ook nu nog, gelijk altijd vroeger en altijd later, een historischen roman te schrijven met Jezus als hoofdfiguur. Het zou een zeer stout bestaan zijn, maar het zou toch kunnen. De schrijver moest dan naar Palestina gaan (subsidiar: het land uit de boeken bestudeeren) en, na kennismaking van al wat daarover en over het volk dat er 1900 jaar geleden leefde, wetenswaardigs is verzameld, beide voor ons beschrijven, met die bovenmenselijke figuur van den Nazarener als centrum en brandpunt. Wie hij ook ware, zijn persoonlijke visie, na deugdelijk onderzoek, zou hij ons verschuldigd zijn. Zijn werk zou groot gevaar loopen ver achter te blijven bij onze door opvoeding, vereering, lectuur, steeds gevoede verbeelding. Maar dat gevaar — hij zou het toch móeten loopen! Niets aan te doen!

Bij Van Schendel echter is geen kwestie van zoo iets. Zijn opvatting van Jezus, zijn beschrijving van land en volk, ze bevatten in 't geheel niets persoonlijks en zijn ook zeer zeker nooit aldus bedoeld geweest. Niets nieuws, niets van hémzélff heeft ons de schrijver willen zeggen. Gelijk

Marcus naar Mattheüs werkte, Lucas waarschijnlijk naar Marcus en Mattheüs, Johannes naar alle drie zijn voorgangers, en nog naar anderen misschien die wij niet kennen, zoo trachtte ook weer Van Schendel, samenvattend wat hem aantrok in de vier evangeliën, en er opnieuw wat bijfantaseerend — zooals zij 't immers ook gedaan hadden — een vijfde evangelie te schrijven. Misschien ook zag hij wel in, dat hij daarvoor toch ál te veel miste: de diep geloovige ernst, de echte naïviteit, en vooral ook iets onzegbaars, dat ik met geestelijke statuur kan pogen aan te duiden. Misschien ook wilde hij enkel maken: een devoot en profijtelijk boekskén, de uiting van zijn vrome vereering, zoowel voor Jezus als voor de evangelisten. Aan hunne verhalen noch aan de woorden des Nazareners, zooals hij die kende uit hun boeken, heeft hij willen raken, dat staat vast. Bijna woordelijk schreef hij ze over — toen hij eenmaal zoover was gekomen, en zijn fantastisch uitgewerkt verhaal van Jezus' jeugd voltooid had. Bijna woordelijk — tóch, dat het niet geheel woordelijk was, is misschien juist onze grootste grief. De minste verandering hindert hier, scháádt voor ons aan den plechtigen, innigen ernst. Groote veranderingen, een geheel eigen wijze van zeggen, zou ons zulk een hindernis niet gegeven hebben, als juist deze kleine. Als „zeker overste” aan Jezus gevraagd heeft: „Goede Meester, wat doende zal ik het eeuwige leven beërven” en Jezus dat overschoone woord heeft gesproken: „Wat noemt gij mij goed? Niemand is goed dan Eén” en hem de geboden heeft voorgehouden, waarop, gelijk men weet, die ander weer: „Alle die dingen heb ik onderhouden van mijne jonkheid aan,” dan staat er wel, bij Marcus, dat Jezus „hem aanziende hem beminde”, maar er staat nergens iets dat lijkt op: „Jezus zag de fonkeling van zijn schoonen wil en kreeg hem lief”. En dit zinnetje hindert ons. Het mist ten eenemale den hoogen eenvoud, en die zekere directe aanraking van het mysterie die is in: „hem aanziende beminde hem”.